

~~4.~~ P 11761 33
A BUDAPESTI

PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
TANÁCSÁNAK

1946. SZEPTEMBER 22-I BEIKTATÓ ÉS TANÉVET MEGNYITÓ
ÜNNEPÉLYES NYILVÁNOS ÜLÉSÉN MONDOTT

BESZÉDEK

I.

MOÓR GYULA DR. 1945—46. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS
BESZÁMOLÓ BESZÉDE

II.

ÁDÁM LAJOS DR. 1946—47. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS
SZÉKFOGLALÓ BESZÉDE:
MIT KÖSZÖNHET AZ EMBERISÉG AZ ORVOSTUDOMÁNYNAK

III.

BALOGH KÁROLY DR. 1946—47. TANÉVI
ORVOSTUDOMÁNYKARI DÉKÁN
TANÉVET MEGNYITÓ BESZÉDE

BUDAPEST
EGYETEM I NYOMDA
1946

614.
01

874.

A BUDAPESTI

PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
TANÁCSÁNAK

1946. SZEPTEMBER 22-I BEIKTATÓ ÉS TANÉVET MEGNYITÓ
ÜNNEPÉLYES NYILVÁNOS ÜLÉSÉN MONDOTT

BESZÉDEK

I.

MOÓR GYULA DR. 1945—46. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS
BESZÁMOLÓ BESZÉDE

II.

ÁDÁM LAJOS DR. 1946—47. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS
SZÉKFOGLALÓ BESZÉDE:
MIT KÖSZÖNHET AZ EMBERISÉG AZ ORVOSTUDOMÁNYNAK

III.

BALOGH KÁROLY DR. 1946—47. TANÉVI
ORVOSTUDOMÁNYKARI DÉKÁN
TANÉVET MEGNYITÓ BESZÉDE

BUDAPEST
EGYETEM I NYOMDA
1946

2406/1946

(Db. hist.)

MOÓR GYULA DR.
1945—46. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS
BESZÁMOLÓ BESZÉDE

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

Igen tisztelt Vendégeink!

1. Tisztelettel üdvözölve mindenekelőtt a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjét Nagy Miklós államtitkár urat, a miniszterelnök képviselőjét Bojta Béla államtitkár urat, a bíboros hercegprímás személyes képviselőjét Witz Béla érseki helynök urat, Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettes, Riesz István igazságügy-miniszter, Rónai Sándor kereskedelmi és szövetkezetügyi és Bartha Albert honvédelmi miniszter urakat, Zák Ferenc osztálytanácsos urat, a belügyminiszter képviselőjét, Kerekes István urat, a Kúria és Csorba János urat, a Közigazgatási Bíróság elnökét, Auer György főállamügyész urat, a budapesti főügyészség vezetőjét, a Székesfőváros képviselőjét Rubinyi Mózes kereskedelmi középiskolai igazgató urat, valamint a testvéregyetemek képviselőit: a Műegyetem részéről Csűrös Zoltán rektor, Heller Farkas prorektor és Német Endre dékán urakat s az Agráregyetem részéről Doby Géza rektor urat, továbbá az Egyetem tanácsának, tanári karának tagjait, az egyetemi ifjúságot és összes vendégeinket, a jelen tanévet megnyitó s az új Tanácsot beiktató ünnepélyes nyilvános ülésünket megnyitom.

Hagyományos szokás — amely talán a kulturális fejlődés folyamatosságát és folytonosságát példázza —, hogy mielőtt a jövődönék nekivágnánk, egy futó pillantást vetünk a multra, hogy a lelépő rektor, mielőtt

helyét az Egyetem új Rector Magnificusának átadná, ezen az ülésen beszámol a letűnt esztendő eseményeiről és eredményeiről.

Amikor ennek az utolsó kötelességemnek elegettéve a lefolyt tanév küzdelmeire visszaneztek, igen sok fáradásnak, sokszor sziszifuszi munkának és igen kevés eredménynek, egy szűk aratásnak a képe tűnik elém. Az a szörnyű pusztulás, amely nagy nemzeti katasztrófánk kísérőjelenségeként Egyetemünk épületeiben, felszerelésében, s részben tanári testületében és hallgatóságában is végbement, a gazdasági összeomlással küzködő szerencsétlen ország siralmas pénzügyi helyzetében távolról sem volt helyrehozható.

Sokszor az Egyetem működésének legnélkülözhetetlenebb feltételei is hiányoztak. Így bár már az ősszel megindítottuk a tüzelőanyag megszerzésére irányuló akciónkat — s ennek érdekében a hivatalos fórumok megmozgatásában egészen az akkori miniszterelnökig elmentünk — mégsem sikerült a téli fűtést még csak a klinikák számára sem biztosítanunk: betegeink hideg szobákban sínylődtek, orvosaink fagypontra alatti hőmérsékleten operáltak, az egyetemi előadások pedig közel négy hónapon át szüneteltek.

Sokszor viszont az infláció hullámaiban elvesztettük még azt is, amit nehéz fáradsággal megszereztünk. Május 13-iki ünnepélyünkön örömmel jelentettem be, hogy sikerült a kezelemre bízott összegekből krajcárroskodó takarékossgal az egyetemi pályamunkák jutalmazására 15 milliárd pengőt összegyűjtenem. Ezt az összeget a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megértő támogatása további 15 milliárddal, Antal József újjáépítési miniszter úr áldozatkészsége pedig további 30 milliárddal gyarapította. Ezt az egész 60 milliárdos összeget értékállóan ígért adópengőben helyeztük el: s 20 millió adópengőről szóló betétkönyvünk ma pontosan 10 fillér értéket képvisel.

E nehézségek és csalódások ellenére mégis azt hiszem, hogy határozottan nyereséggel zárhatjuk le az

elmúlt esztendő követel- és tartozik-számlájának mérlegét. A felszabadulás utáni félesztendő zavaros és bizonytalan állapotával szemben az Egyetem helyzete megszilárdult. Az Egyetem elleni támadások megszűntek. Tekintélye nem csorbult, megbecsülésben nőtt, sorsa biztosítottnak, hiányainak pótlása az állam gazdasági helyzetének javulásával valószínűnek látszik. Mind a négy tudománykaron normális keretekben folyik a munka: az improvizációk helyét lassanként a régi rend foglalja el.

A lefolyt nehéz esztendőben Egyetemünk bizonyos mértékben fejlődött is: 12 új tanszékkal és néhány új intézettel bővült; orvosi karához kapcsolták a Fehér Kereszt Gyermekkórházat és az Állami Szemkórházat. Jogi karán kétéves esti munkástanfolyam nyílt meg s tető alá került a jogi oktatásnak régóta vajúdo reformja is.

Az üresedésben lévő és az újonnan szervezett tanszékek jórészt betöltést nyertek, úgyhogy a 117 tanszék közül mindössze 10 áll még betöltetlenül. Új professzoraink, a régiekkel versenyezve, egyforma lelkesedéssel és odaadással állanak — mostoha egyéni körülményeik ellenére is — az ősi Alma Mater szolgálatában.

Elmondhatjuk, hogy mindott, ahol csak erős akaratra és szellemi erőfeszítésre volt szükség, az újjáépítés teljes mértékben megtörtént. Ott, ahol az anyagi eszközök hiányoztak, a helyreállítás munkája természetesen sokkal lassúbb tempóban haladhatott. Mindent egybevetve azonban, kétségtelenül nagy lépésekkel mentünk előre a gyógyulás és fejlődés felé vezető úton.

2. A legnehezebb probléma — éppen az anyagi fedezet elégtelensége folytán — az épületkárok helyrehozatala és a felszerelések pótlása volt.

Az épületek helyreállítása az ősszel nagy lendülettel indult s egészen a fagy beálltaig folyt, bár az anyaghiány több ízben súlyos fennakadást okozott. A tavasszal — amikor pedig fokozott ütemben kellett volna

folytatódnia — a szükséges fedezet hiánya folytán egyre lassult. A Gazdasági Főtanács a pénzügyminisztertől engedélyezett hiteleket sem bocsátotta rendelkezésünkre s így a nyár elején az építő munka teljesen megállt s a mai napig sem indult meg. Ez idő óta csak a tanító személyzet, tisztviselők és altisztek munkaerejével és magánosok áldozatkészségéből folytathattuk csekély mértékű helyreállító munkánkat.

A Joint mintegy 44.000 forint értékű svájci frankkal segítette klinikáinkat, a Hitelbank és a Fellner-család mintegy 10.000 forintnyi üveget bocsátott a sebészeti klinika rendelkezésére, Babits professzor 2500 forinttal, Hedry Endre kórházigazgató 1500 forinttal, a Szociáldemokrata Párt 1000 forinttal, a Magyar Kommunista Párt 500 forinttal, az Elzett Vasárugyár 300 forinttal, Jakab György min. tanácsos 250 forinttal járultak hozzá az Urológiai Klinika rendbehozatalához, a Bárdi Drogéria 13 m² bevágott ablaküveget ajándékozott a sebészeti klinikának, a Meteor Kávéház tulajdonosai pedig 20 darab széket adtak a bölesészeti kar földtani intézetének. A Gyermek-Klinika mintegy 1000 milliórd síma-pengőnyi összeget kapott részint a Jointtól és a Nemzetközi Vöröskeresztől, részint magánosoktól: Péterffy Gusztáv, Albert Antal, Bródy János, Snyozik József és H. J. uraktól, a Breitner és Tauber cégtől s a Galamb fodrászszalonától; a bölesészeti kar egyik kémiai intézete vegyszereket és más anyagokat a Richter, Chinoín, Egger gyógyszervegyészeti gyáraktól, a Hungária Kénsavgyártól, a Shell és a Belföldi Olajipari Rt-től.

Meg kell emlékezmem — nemcsak anyagi, hanem erkölcsi jelentőségénél fogva is — a „Munkások a tudósokért“ akcióról, amelynek keretében a MAVAG munkásai 40.000 munkaórát ajánlottak fel a Bölesészeti Kar épületeinek rendbehozatalára s ennek felét már le is dolgozták: több tantermet kifestettek, asztalosmunkát végeztek s a Gyógyszertani Intézetben vízvezetékét és műszereket javítottak.

Fogadják mindezek a nemesszívú segítőink áldozatkészségükért hálás köszönetünket.

Az újjáépítési munka, amelyet a pénzügyi összeomlással küzdő állam erejével s magánosok támogatásával elvégezhattünk, még a 46 millió arany-pengőnyi épületkárnak is csak csekély hányadát, mintegy 15%-át pótolhatta. Teljesen egyetlen épületünk helyreállítása sem nyert befejezést. A tetőkároknak is csak körülbelül 70—80%-a lett helyrehozva. Az ablaküvegezésnek alig 10%-a pótoltatott; pótanyagokkal az ablaknyílásoknak mintegy 20%-át fedtük be.

Az, hogy Egyetemünk helyreállítása csak ilyen lassú tempóban haladhatott előre, fokozott súllyal éreztette hatását azért, mert a felszabadulás után erősen megnövekedett számú hallgatóságunk tanulmányi igényeinek még a békebeli helyiségek és felszerelések teljes épsége mellett is nehezen tudtunk volna eleget tenni.

Fokozta nehézségeinket az a körülmény is, hogy klinikáink egy részét — az I. sz. sebészetit és a II. sz. női klinika nagyrészét, valamint az orr-, gége- és fülklinikát az orosz katonai parancsnokság katonai kórház céljára vette igénybe és a mai napig még vissza nem adta.

Hogy mindennek ellenére munkánkat kielégítő eredménnyel végezhattük el, azt kizárólag tanáraink, tudományos segédszemélyzetünk és tisztviselőink heroikus erőfeszítésének köszönhetjük. A legmostohább körülmények között, amikor a havi fizetés sokszor kétnapi élelemre sem volt elég, éhezve és fázva, letett esküjükhöz híven birkóztak meg a reájuk háruló feladatokkal.

3. Pedig a tanári kar soraiban a háborús eseményeken kívül a politikai igazolások is széles rendet vágtak.

A háborús események következtében életét veszttette a jogi karon 1 (Magyary Zoltán), az orvosi karon 2 (Imre József, Benedek László) és a bölcsészeti karon 2 (Tompai Ferenc, Ortway Rudolf), összesen 5 professzor. A politikai igazolások folytán — amelyek már a múlt tanévben megkezdődtek és a jelen tanévben lezárultak —

a jogi karon 2 (Balás Károly, Tomcsányi Móric), a bölcsészeti karon 3 (Brandenstein Béla, Dékány István, Mályusz Elemér) és az orvosi karon 11 (Bakay Lajos, Balogh Ernő, Boros József, Burger Károly, Darányi Gyula, Hainiss Elemér, Herzog Ferenc, Matolay György, Minder Gyula, Orsós Ferenc és Tátrallyay-Wein Zoltán), összesen 16 professzor veszítette el tanszékét. A nagyszámú tudományos segédszemélyzet köréből hasonló okokból hasonló mértékű kiesések történtek.

Az ország gazdasági szanálásával kapcsolatban alkalmazott B-listák rendszerét az Egyetemre ugyancsak kiterjesztették. Ennek itt a szigorúan végrehajtott politikai igazolások után értelme nem volt. Értelme csupán az esetleg nélkülözhetőnek ítélt tanszékek megszüntetésének lett volna. De valamely nélkülözhetetlen tanszék professzorát B-listára tenni s azután kinevezni helyébe mást, ez az eljárás az államháztartásnak nem könnyítése, hanem felesleges megterhelése. Éppen ezért, amikor az egyetemi autonómiát is súlyosan sértő B-lista alkalmazása ellen az összes magyar egyetemek rektoraival közösen tett lépéseim eredménytelenek maradtak, felterjesztésben arra kértem a kormányt, hogy a forint-költségvetés összeállításánál ne a B-listázás után megmaradó, hanem a tanulmányi szabályzatok végrehajtásához szükséges számú tanszékek vétessenek fel a költségvetésbe. Ehhez a minisztertanács hozzájárult. Az egyetemi B-listázás céltalan voltát semmi sem bizonyítja világosabban, mint ez a minisztertanácsi határozat.

A B-lista végrehajtásánál Nagy Ferenc miniszterelnök úr az egyetemi autonómia iránti tiszteletből a hittudományi, jogi és bölcsészeti kar számára alakított bizottság elnökévé az Egyetem rektorát, az orvosi kar számára alakítottának elnökéül pedig az orvosi kar egyik tanársegédét nevezte ki. Ezzel az intézkedésével, amelyet köszönettel fogadtunk, sikerült az egyetemi érdekek fokozottabb tekintetbevételét biztosítani. B-listára került a hittudományi karon 1 (Schütz Antal), a jogi karon 1 (Kuncz Ödön), a bölcsészeti karon 4

(Förster Aurél, Yolland Artúr, Miskolezy Gyula, Mosca Rudolf) és az orvosi karon 3 (Belák Sándor, Huzella Tivadar, Ratkóczy Nándor), összesen 9 professzor.

A tanév folyamán a korhatár betöltése okából nyugalomba vonult ezenkívül dr. Papp Károly, a földtan ny. r. tanára.

A halál ragadta el a jogi kar tagjai sorából Kenéz Bélát, a statisztika ny. r. tanárát s a bölcsészeti kar tagjai közül Viski Károlyt, a néprajz és Kerékjártó Bélát, a felsőbb geometria ny. r. tanárát. Nyugalmozott tanáraink közül elhunyt Kelen Béla és Beke Manó. Kegyelettel fogjuk megőrizni eltávozott kartársaink emlékezetét.

Az orvosi kar elvesztette Beznák Aladárt, az élettan ny. r. tanárát, akit a tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézet igazgatójává neveztek ki.

E veszteségek pótlására, amelyek a tanári karnak több mint egynegyedét tették ki, 31 új ny. r. tanár és egy ny. rk. tanár kinevezése történt meg a lefolyt tanév folyamán. A jogi karra négy új professzort neveztek ki: Molnár Kálmánt a közjog, Mártonffy Károlyt a közigazgatási és pénzügyi jog, Varga Istvánt a II. sz. közgazdaságtani és pénzügytani, Szász Istvánt az összehasonlító-magánjogi és nemzetközi magánjogi tanszékre. Az orvosi karra 11 új professzor került: Rusznyák István az I. sz. és Haynal Imre a II. sz. belgyógyászati, Babics Antal az urológiai, Horányi Béla az elme- és idegkórtani, Földvári Ferenc a bőr- és nemikórtani, Baló József a törvényszéki orvostani, majd a kórbonctani, Melly József a közegészség-tani, gegesi Kiss Pál az I. sz. és Petényi Géza a II. sz. gyermekgyógyászati, Germán Tibor az orr-, gége-, fülgyógyászati és Szarka Sándor a II. sz. nőgyógyászati tanszékre. Végül a bölcsészeti kar tanári testülete 17 új professzorral gyarapodott: Lukács György az esztétika és kultúrfilozófia, Trócsányi Zoltán az orosz nyelv és irodalom, Bonkáló Sándor az ukrán nyelv és irodalom, Bisztray Gyula a legújabb magyar irodalom, Turóczy-

Trostler József az összehasonlító irodalomtörténet, Zolnai Béla az általános irodalomtudomány, Bolgár Elek az újkori diplomácia történetének, Oroszlán Zoltán a klasszika-archeológia, Novobátzky Károly az elméleti fizika, Wolsky Sándor az állattan, Andreánszky Gábor a növénytan, Riesz Frigyes a matematika, Száva-Kováts József a klimatológia, Vadász Elemér a földtan, Banner János az ősrégészet, Ortutay Gyula a néprajz és Fülep Lajos az olasz nyelvészet tanszékére nyert kinevezést.

Az új kinevezéseken kívül a hittudományi karon Bánk József ny. rk. tanárt ny. r. tanárrá nevezték ki.

A minisztertanács továbbá hozzájárult ahhoz, hogy Frigyesi József és Navratil Ákos ny. r. tanárok a tényleges szolgálatban a korhatár betöltése után is az 1946/47. tanév tartamára visszatartassanak.

Egyetemi ny. r. tanári címet nyert a lefolyt évben a jogi karon Harrer Ferenc, az orvosi karon pedig Kőrösy Kornél. Egyetemi rk. tanári címet nyert az orvosi karon 13 érdemes magántanár.

Magántanárainknak száma a hittudományi karon eggyel, a jogi karon kilencel, a bölcsészeti karon 29-cel, az orvosi karon pedig 43-mal gyarapodott. A magántanári habilitációknak magas száma (82) abban nyeri magyarázatát, hogy a lefolyt tanévben jóvá kellett tenni a közelmúltnak azt a mulasztását, hogy sok érdemes személyt nem tudományos szempontokból elzártak a magántanári képesítés megszerzésétől.

4. De nemcsak magántanárainknak, hanem hallgatóinknak száma is jelentékenyen gyarapodott. Amíg az 1930-as években 5000 körül mozgott a hallgatók létszáma s az 1944/45. tanév I. felében — vagyis az ostrom előtt — 6054, az 1944/45. tanév II. felében — vagyis az ostrom után — 4674 volt, addig a lefolyt tanév I. felében 7281-re, II. felében pedig 7646-ra emelkedett. Ilyen magas létszám az első világháborút közvetlenül megelőző 1913/14. tanév I. féléve óta, amikor 8185 volt a beiratkozottak száma, az 1918/19. tanév II. felétől

eltekinve nem volt. Az, hogy az első világháború befejezését közvetlenül követő 1918/19. tanév II. felében 12.525 főre ugrott hallgatóink száma, sokban magyarázatot ad a jelenlegi magas létszám okáról is. Nézetem szerint azonban nem ad teljes magyarázatot. Ma nemcsak a katonai szolgálat folytán eddig visszatartottak özönlenek vissza az egyetemre, hanem sokkal szélesebb rétegek érdeklődése irányul az egyetem felé, mint eddig. Ez bizonyára az ország demokratikus átalakulásának tulajdonítható.

Megnövekedett nőhallgatóink száma is. Az I. félév 7281 hallgatója közül 2260, a II. félév 7646 hallgatója közül 2321 nő volt. Hallgatóinknak 30—31%-a, vagyis közel egyharmada nőhallgató. Legnagyobb a nők száma a gyógyszerészhallgatók között, ahol kétharmadtól háromnegyedig terjedő arányban foglalnak helyet. A bölcsészeti karon a hallgatók 50%-a nő. Az orvosi karon kb. egyharmad arányban foglalnak helyet, míg a jogi karon, amelynek a kapui éppen ebben a tanévben nyíltak meg előttük, csupán egykilencedét teszik az összhallgatóságnak a nőhallgatók: az I. félévben 215, a II.-ban 260 női joghallgatónk volt. Ha azonban számukat csupán az elsőéves joghallgatókéhoz arányítjuk, mert csak ezek között vannak nők is, akkor arányszámuk az egynegyed és az egyötöd között mozog.

Figyelemreméltó változás következett be a hallgatók karok szerinti megoszlásában is. Míg régebben Egyetemünk legnépesebb kara a jogi kar volt, amelynek hallgatói az összhallgatói létszámnak közel felét, de legalábbis több mint egyharmadát tették ki, addig a lefolyt tanév I. felében nemcsak az orvostanhallgatóknak, hanem a bölcsészhallgatóknak a száma is meghaladta a jogászokét: 1993 jogással 2676 orvos és 2184 bölcsész állott szemben. Az Egyetem legnépesebb karává pedig az orvosi kar vált: hallgatói az összlétszámnak több mint egyharmadát teszik.

Ezt a változást főként az első évre beiratkozott nagyszámú orvostanhallgató idézte elő. Az I. félévben

1256 új hallgató iratkozott be az orvosi karra, amihez a II. félévben még jelentős számú új beiratkozó járult. Orvosi karunk 1938-ban csupán 120 elsőévest vett fel. Ehhez képest tehát az elsőéves hallgatók száma jelenleg több mint tízszeresre hágott. A kar intézeteiben azonban csupán kb. 300 hallgató alapos kiképzésére van hely és felszerelés. Orvosi karunk kénytelen volt tehát elsőéves hallgatói számára háromszoros párhuzamos előadásokat tartani, a kiképzés alapossága azonban így is kétségbe vonható.

Eppen ezért egyetemünk tanácsa kénytelen volt a kormánytól az orvosi karra felvehető hallgatók számának korlátozását kérni. A zárt szám bevezetését kérjük a bölcsészeti kar vegyészeti szakára és a gyógyszerészeti szakra is. Ezekre a szakokra ugyanis szintén a kiképzési lehetőségeket messze túlhaladó számmal tódul az elsőévesek tömege.

Ifjúságunk úgy látszik elvesztette hitét a magyar jövőben s ezért fordul a nemzetközi jellegű pályák felé. Pedig szörnyű nemzeti katasztrófánk után távolról sem vagyunk olyan gazdag ország, amely a csekélyke nemzeti vagyon terhére költségesen kiképzett orvosokat, vegyészeket vagy mérnököket engedhetne át a külföldnek.

A lefolyt tanévben egyetemünkön megkezdődött a hallgatók politikai igazolása is. A hittudományi kar összes hallgatóit igazolták. Az orvostudományi karon 2338 hallgató igazolási ügyét intézték el s így 249 kivételével az összes hallgatók átestek az igazoláson. A bölcsészeti karon 949, a jogi karon pedig 771 hallgató igazolási ügye nyert elintézését, úgyhogy e két karon a hallgatók zömének igazolása még hátra van. Az igazolások során hallgatóink túlnyomó részét simán igazolták, az orvosi karon 16, a bölcsészeti karon 12 s a jogi karon 11 esetben volt csak baj.

Az egyetemi ifjúság jórésze igen nehéz helyzetben van s súlyos harcot vív a létért, s a tanulási lehetőségek biztosításáért. Különösen nagy csapás volt szá-

mára, hogy az ostrom előtt rendelkezésére állott internátusok és menzák nagyrésze elpusztult. Üllői-úti és Erkel-utcai Diákotthonunkat 150 bennlakó számára helyreállítottuk. Menzát részint a Székesfőváros áldozatkészségéből, részint a Világ Diák Szövetségtől kiinduló és a Dán Vöröskereszt útján ideérkező segítségből lehetett kb. ezer diákunk számára biztosítani.

Az Egyetem tandíjmentességek adományozásával is, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr pedig 600 belföldi ösztöndíj alapításával igyekezett a diákság szociális helyzetén segíteni. A régi Diákvédő Iroda helyére a miniszter úr Diákjóléti Hivatalt szervezett s ennek vezetésével a régi Iroda kipróbált igazgatóját, Szandtner Pál ny. r. tanár urat bízta meg. Az új Hivatal a régi vezető fáradhatatlan, humánus és bölcs irányításával közmegelegedésre működött. A lefolyt tanévben 735 hallgatót és szigorlót részesített anyagi támogatásban s 405 hallgatót állami szociális ösztöndíjban.

A Ludovika Akadémiának diákinternátus és orvostudományi intézetek céljára történő átengedése végett indított akciónk csak kis részben vezetett sikerre.

Az ifjúság szociális helyzetének vázolásával kapcsolatban kell megemlékezni arról a fontos újtásról, amelyet a miniszter úr a progresszív tandíjrendszer elfogadásával bevezetett. E rendszer szerint a jó előmenetelű szegény hallgatók nem fizetnek úgyszólván semmit, a vagyoni helyzet javulásával és a tanulmányi előmenetel romlásával párhuzamosan azonban a tandíj erősen emelkedik. E rend a jelen tanévben már életbe is lépett.

Hallgatóinkról szólva dicsérettel kell megemlékezni a jogi kar kebelében megszervezett esti munkás-tanfolyam hallgatóiról. Ennek a tanfolyamnak a lefolyt tanévben 467 beiratkozott hallgatója volt. Közülük júliusban 168-an vizsgáztak s a vizsgázóknak 50%-a kitűnő, jeles vagy jó osztályzatot kapott.

A lefolyt évben összesen 399 jelöltünket avattuk doktorokká és 93 külföldi doktori oklevelet honosítottunk. Az új hittudományi doktorok száma 6, a kánonjogiaké 8, a jogtudományiaké 132, az államtudományiaké 110, az orvosdoktoroké 23, a bölcsészettudományiaké 118, a gyógyszerészdoktoroké 2. Kiadatott ezenkívül 43 gyógyszerészmesteri oklevél.

Aranydiplomát 6-ot állítottunk ki. -

Ifjúságunk magatartása az egész tanév alatt kifogástalan volt. Csupán az új tanévre szóló beiratkozások kezdetén merültek fel sajnálatos és elítélésreméltó zavarok. Már azután, hogy a miniszter úr az eredetileg túlmagasra méretezett progresszív tandíj-skálát az ifjúságot is kielégítő módon leszállította, egy kis erőszakos csoport egyéb követeléseinek kierőszakolása céljából diáksztrájkot hirdetett s erőszakkal igyekezett a beiratkozásokat megakadályozni. Minthogy személyes közbelépésemre a rend nem állott helyre, kénytelen voltam a turbulens elemek észretérítése végett az egyetemi autonómia törvényes rendjének védelmére rendőri karhatalmat igénybevenni.

Ezzel kapcsolatban erről a helyről is figyelmeztetnem kell az ifjúságot arra, hogy a demokrácia nem anarchia és hogy a demokratikus államnak éppúgy szüksége van az államhatalom erejére és az állami intézmények tekintélyére, mint bármely más formájú államnak, sőt talán még sokkal inkább. Súlyosan vétkezik tehát ezernyi bajjal küzködő hazánk életereje ellen, aki a törvényes rendet bármely téren erőszakos fellépésével megbontani akarja.

5. A lefolyt tanév történetére visszatekintve, örömmel jelenthetem, hogy külföldi kapcsolataink megalapozása több irányban sikerült. Felkeresett Mac Nab őrnagy úr, a British Council képviselője és Riegel úr, az amerikai követség kulturális tanácsosa a brit-magyar és amerikai-magyar kulturális összeköttetés ügyében. Érdeklődésüknek gyümölcsei máris mutatkoztak. Felkeresett a Rockefeller-Foundation megbízottja

is, egyelőre csupán azt jelezvén, hogy ez a hatalmas intézmény elvileg hajlandó régi kapcsolataink megújítására.

Orosz részről Parin professzor, a moszkvai orvosi egyetem tanára és Gudzin professzor a moszkvai tudományegyetem tanára járt nálam meleg érdeklődést mutatva a mi helyzetünk iránt és hangoztatva szíves készségüket a kulturális kapcsolatok felvételére.

Levélbelileg több külföldi kulturális intézmény vette fel velünk a kapcsolatot. Közülük ki kell emelnem a bázeli egyetem rektorának és a svájci segélybizottságoknak meleg és tetterkész érdeklődését. Tudományos könyv- és folyóirat-akcióról, tankönyveknek és tanszereknek juttatásáról, magyar diákok svájci ellátásáról, élelmiszerek küldéséről s a magyar diáknymor enyhítéséről volt ezekben a svájci híradásokban szó. A segítségre kész svájci körök tájékoztatására Egyetemünk Tanácsa Nizsalovszky professzort küldötte ki, akinek a fáradozása remélhetőleg a jövőben fogja meghozni gyümölcseit.

A külföldről érkezett segítségről szólva, külön kell kiemelnem a Diákok Világ-Szövetségének akcióját. E szervezet megbízottja, Nagy Péter dr. úr már a múlt ősszel eljött hozzánk, hogy helyzetünkről tájékozódjék, a Szövetség főtitkára, Ferenczi Edmond úr pedig az elmúlt napokban járt köztünk. Az ő fáradozásaik eredményeképpen már az elmúlt évben a magyar diáknymor enyhítésére igen jelentős segítség érkezett.

Azok közül, akik bennünket baráti támogatásban és segítségben részesítettek, négy nemesszívű férfiúnak Egyetemünk Tanácsa az 1935-ben az Egyetem körül szerzett érdemek jutalmazására alapított Pázmány-éremet adományozta; és pedig: Mac Nab őrnagy úrnak, a British Council képviselőjének, Riegel amerikai követségi tanácsos úrnak és Mac Clean alvezéres úrnak, az amerikai misszió orvosfőnökének, valamint Ferenczi Edmond úrnak, a Diák Világ-

Szövetség főtitkárának. Az érmeket két ünnepélyes tanácsülés keretében nyújtottuk át.

6. Hagyományos ünnepélyeinket a szokásos időben tartottuk meg: tanévet megnyitó ülésünket 1945. szeptember 30-án, Egyetemünk alapításának és újjáalapításának emlékünnepélyét 1946. május 13-án, a Te Deumot pedig 1946. június 23-án.

A szokásos hivatalos szentmisék ügyében az Egyetemi Tanács 1945. december 19-i ülésében úgy határozott, hogy ezeket összevonja s ezentúl csupán egyetlen ünnepélyes gyászmisét mondhat az Egyetem alapítójának, újjáalapítójának, jótevőinek, elhunyt professzorainak és volt hallgatóinak lelki üdvéért, mégpedig Pázmány halálának napján, március 20-án.

Pázmány utódjánál, Mindszenty József hercegprímás úrnál, kinevezése alkalmából a kis tanács tagjaival 1945. október 14-én tisztelegtem s Ő Eminenciájára október 20-án viszonzta az egyetemen a látogatást.

Az Egyetemi Tanács a folyó ügyek elintézésére 20 rendes ülést tartott. A doktoravatások 32 ülést vettek igénybe. A rektori hivatal 9114 iktatott ügyiratot intézett el.

Az Egyetemi Tanács kebelében az a változás történt, hogy Beznák Aladár orvoskari dékán 1946. március 12-én lemondott. Helyére az orvosi kar Kiss Ferenc professzort választotta meg.

Az év első felében a tanácsjegyzői tisztségben is változás állott be: Belák Sándor professzor helyére az Egyetemi Tanács 1945. november 9-én négyévi időtartamra Huszti József bölcsészeti kari ny. r. professzort választotta meg.

7. Hogy a letűnt fáradságos és küzdelmes esztendőnek — amely annyi más után száguldott le az elmúlásba — reám háruló feladataival csekély erőmhez képest megbirkózni tudtam, azt munkatársaim odaadó támogatásának köszönhetem. Hálás köszönetet kell ezért mondanom a lelépő Egyetemi Tanács minden egyes tagjának, Huszti József tanácsjegyző úrnak, Tóth Jenő

egyetemi főtanácsos úrnak, mint a rektori hivatal vezetőjének s e hivatal személyzetének, Bakoss Gergely quaestor úrnak és az egész quaesturának, Karg Norbert igazgató úrnak, mint a Gazdasági Hivatal vezetőjének s e hivatal összes tisztviselőinek, végül Szandtner Pál professzor úrnak, mint a helyreállítási bizottság elnökének és a Diákjóléti Hivatal vezetőjének.

De köszönetet kell mondanom távozásomkor a kormányhatalom képviselőinek is, akik Egyetemünk iránt annyi jóindulatot és megértést tanúsítottak: Teleki Géza és Keresztury Dezső magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter uraknak és az egyetemi ügyosztály gyorsan intézkedő, fáradhatatlan vezetőjének, Melly József professzor úrnak.

8. Beszámolóm végére jutottam. A lefolyt tanév egyik fontos eseményéről azonban még nem emlékeztem meg: a hagyományos időben, június 1-én és június 8-án megválasztották az 1946/47. tanévre az Egyetem új vezetőit.

A hittudományi kar Galla Ferenc professzort, a jog- és államtudományi kar Eckhart Ferenc professzort, az orvostudományi kar Balogh Károly professzort, a bölcsészeti kar Hajnal István professzort választotta dékánjául.

A rektor-választó ülés pedig az 1946/47. tanév Rector Magnificus-ává egyhangúlag a nagy magyar sebészt, Ádám Lajos orvosprofesszort választotta meg.

Magnifice Domine Rector!

Amikor most Magnificentiádat és az új dékánokat magas egyetemi tisztségeikbe beiktatom, nem tehetem ezt belső meghatódottság nélkül.

En Magnificentiádtól hallottam azt a szép mondást — amely annyira jellemző emelkedett szellemére, melegen érző szívére és igazi orvosi lelkületére —, azt a gyönyörű mondást, hogy a kés egy brutális eszköz: a sebésznek szívvel és gyengédséggel kell enyhítenie az acél keménységén és ridegységén.

Magnificentiád a késnek kemény, nyugodt és biztos kezű művésze s az emberi szenvedésnek melegszívű és gyengédlelkű enyhítője.

Tudom, hogy az ősi Egyetem kormányzata biztosan fog nyugodni kemény és nyugodt kezében. Tudom, hogy ez a kormányzat nem fogja nélkülözni azt a jószágos szeretetet sem, amely a legmagasabbrendű kormányzó hatalom ezen a Földön.

Amikor mélységes tisztelettel átadom ezt a hideg és sápadt láncot — amely több terhet rak viselőjére, mint örömet —, szeretném vele együtt átadni azt a meleg szeretetet és őszinte nagyrabecsülést is, amely Magnificentiád iránt — a jó és igaz ember iránt — Egyetemünk tanárainak és alkalmazottainak lelkében él.

Az a tudat, hogy mindnyájan egy-emberként, szívvel-lélekkel, bizalommal és ragaszkodással Magnificentiád mögött állunk, enyhíteni fog talán ennek a sápadt és hideg láncnak a terhén és ridegségén.

A jó Istent pedig arra kérem, hogy áldja meg Magnificenciádat s az Egyetem érdekében kifejtendő rektori működését.